

О.В.Феєр,

Мукачівський державний університет,
м. Мукачеве

**ВИКОРИСТАННЯ ТА ОЦІНКА
ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ
(НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

У статті висвітлено питання трансформаційних змін на фоні формування нової економіки та необхідність інвестицій; проаналізовано структурні зрушення щодо інвестування в економіку України; розглянуто інвестиційний потенціал та обсяги інвестування в машинобудівні підприємства Закарпатської області.

The question of transformation changes on a background forming of a new economy and necessity of investments is reflected in the article; structural changes in relation to investing in the economy of Ukraine are analyzed; investment potential and volumes of investing is considered in the machine-building enterprises of the Transcarpathian region.

Сучасна криза світового господарства та макрофінансова нестабільність більшості держав характеризується сповільненням темпів економічного розвитку, зменшенням обсягів виробництва, сповільненням притоку капіталів.

Трансформаційні перетворення, притаманні Україні, потребують значних вливань - коштів у такі сфери, як економіка, політика, освіта, охорона здоров'я та низка інших. Іноземні інвестиції є таким джерелом для держави, який безпосередньо впливає на рівень життя окремої нації та економічну систему відповідної країни загалом. Саме тому важливим моментом є оцінка раціонального використання іноземних вливань в окремі галузі та в економіку країни в цілому, ставлення країни-реципієнта до іноземних інвестицій, рівень гарантій інвестиційної діяльності та репатріації отриманих прибутків.

Питання сутності, оцінки та використання іноземних інвестицій знайшли своє відображення у працях таких вітчизняних та закордонних вчених: А.Борщ, В.Геєця, Б.Губського, А.Музиченка, І.Бланка, М.Лімітовського, Г.Харламової, М.Дацишина, В.Федоренка, С.Абрамова, З.Боді та інших. Водночас проблема використання та оцінки іноземних інвестицій в процесі структурних зрушень є різноплановою, тому вимагає додаткового дослідження та пошуку шляхів розв'язання.

Основною нашою метою є дослідження використання іноземних інвестицій та оцінка їх ефективності для окремих галузей (підприємств) у складних умовах становлення і розвитку національної економіки. Виходячи з зазначеної мети, поставлено

такі завдання:

Ї охарактеризувати сучасні трансформаційні перетворення та необхідність інвестиційних вливань;

Ї проаналізувати стан іноземного інвестування в Україні;

Ї розвиток та інвестування в підприємства машинобудівної галузі в регіоні на прикладі Закарпатської області.

Для вирішення основних теоретичних та методологічних питань використовували прийоми теоретичного узагальнення, порівняльний і статистичний аналіз, системний та структурний підходи.

Сучасний стан розвитку подій вказує на дедалі більше поглиблення взаємозв'язків між країнами, що вимагає нових підходів до функціонування економік та вдосконалення форм взаємозв'язків між потенційними партнерами на рівні країн, регіонів (областей), галузей, підприємств.

Національна економіка України розвивається та функціонує під впливом структурних зрушень, що є основою трансформаційного процесу. Сутність структурної трансформації національної економіки полягає в тому, що перехід від планової економіки до ринкової потребує фундаментальних змін всіх параметрів економічного та політичного устрою [2, с.156]. Процес трансформації сам по собі є об'єктивним, але його реалізація відбувається під впливом соціально-економічних, правових, політичних та інституціональних факторів. Їх дослідження є визначальним для розробки стратегії розвитку економіки.

Нові напрями, що спостерігаються у світовій економіці ХХІ ст., спричинили перехід підприємств у еру трансформації та розвитку – еру нової економіки (**new economy**), що є наступним етапом історичного розвитку економік після промислової та науково-технічної революції [1, с.32].

Структурні перетворення вітчизняної економіки потребують значних коштів. Обмеженість внутрішніх можливостей робить принципово важливе залучення в Україну іноземних інвестицій. За роки незалежності всі українські уряди “закликали” у країну іноземних інвесторів, при цьому так і не зумівши створити прийнятні умови діяльності інвесторів з-за кордону. Українська економіка спроможна залучити кілька інвесторів, однак лише на досить короткий проміжок часу. Причиною такої ситуації є несприятливий інвестиційний клімат, який формується під

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ

впливом частих змін законодавства, яке не дає стабільних гарантій для ведення бізнесу іноземним інвесторам, бюрократія та корупція в адміністративному секторі щодо прийняття рішень, економічні ризики, які супроводжують інвесторів та ще низка факторів, які впливають на прийняття потенційними інвесторами рішення щодо вкладення інвестицій у різних формах.

Україна, порівняно з іншими європейськими країнами, має незначні обсяги прямих іноземних інвестицій. Порівняємо обсяги інвестицій за 2007-2008 роки.

У 2007 році в Україну інвестували 123 країни світу. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, вкладених в Україну, на 1 січня 2008 р. становив 29489,4 млн. дол. США. У 2008 році інвестиції надійшли з 124 країн світу, загальний обсяг на 1 січня 2009 р. склав 35723,4 млн. дол. США, що на 21,1% більше обсягів інвестицій на початок 2008 року. До десятки основних країн-інвесторів входять: Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Австрія, Сполучене Королівство, Російська Федерація, Сполучені Штати Америки, Віргінські та Британські острови, Швеція, Франція (табл. 1).

Таблиця 1

*Основні країни-інвестори в економіку України (2007-2008р.)**

Країни - інвестори	2007 рік, млн. дол. США	2008 рік, млн. дол. США	Темп зростання, %
Кіпр	5941,8	7682,9	29,3
Німеччина	5917,9	6393,8	8,04
Нідерланди	2511,2	3180,8	26,7
Австрія	2075,2	2445,6	17,8
Сполучене Королівство	1968,8	2273,5	15,5
Російська Федерація	1462,2	1851,6	29,3
Сполучені Штати Америци	1436,8	1471,5	2,4
Франція	1046,2	1226,1	17,2
Віргінські острови, Британські	1045,7	1316,1	30,2
Швеція	1006,6	1263,0	25,5

* Розраховано згідно з даними Державного комітету статистики України

У 2008 році 17900 підприємств звітували про наявність прямих іноземних інвестицій, що на 16,2% більше, ніж у 2007 році. Що стосується галузевого розподілу, то найбільші обсяги іноземними інвесторами вкладено у промисловість, а саме в переробну та добувну. Серед галузей переробної промисловості суттєві обсяги інвестицій внесено в металургійне виробництво та виробництво

готових металевих виробів, у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, машинобудування, хімічну та нафтохімічну промисловість. Позитивним чинником **2008** року є підтримання вже третій рік поспіль високих темпів зростання інвестиційних процесів у машинобудуванні (**23,6%**), а також інвестування в хімічній і нафтохімічній галузі (**6,7%**), які є основними інноваційними галузями промисловості. Причому, якщо в **2007** р. рушієм інвестицій в машинобудуванні було виробництво транспортних засобів, то в **2008** р. вищі темпи зростання інвестицій зафіксовано у виробництві машин та устаткування (**59,5%**) і виробництві електричного, електронного та оптичного устаткування (**14,8%**), які й стали “локомотивами” інвестиційного процесу в галузі [4].

Також інвестиції направлені у підприємства торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку та в організації, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям.

Хоча обсяги інвестування в промисловість зростають, та несприятливі умови для довгострокового інвестування обумовили переважаючу інвестиційну привабливість секторів з високою ліквідністю та якнайшвидшим обігом коштів: якщо інвестиції в промисловість збільшилися на **27%**, то в роздрібну торгівлю – на **48%**, фінансову діяльність – **60%**. Випереджаючі темпи інвестування в сектори, які здійснюють перерозподіл сукупного продукту, над інвестиціями у виробництво останнього посилювали ризики нестабільності фінансової системи та інфляційний потенціал, який формується внаслідок перевищення сукупного попиту над пропозицією.

Іноземні інвестиції в Україну розподілені нерівномірно, існують значні диспропорції, оскільки одні області є більш привабливими, інші – менш привабливими для інвесторів (табл. 2).

Аналізуючи дані табл. 2, можна зробити висновок, що порівняно з **2006** роком, у **2008** році існує чітка тенденція до зростання обсягів інвестування по областях. Найбільше інвестицій здійснено в м. Київ, Дніпропетровську, Харківську, Донецьку, Київську області. Найменші обсяги в Тернопільську, Чернівецьку, Кіровоградську, Чернігівську області.

Що стосується Закарпатської області, то за період **2006-2008** рр. характерне зростання іноземних вкладень з **295,0** млн. дол. США у

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ

2006 році до 355,8 млн. дол. США у 2008 році. Найбільшими інвесторами в область є Японія, США, Німеччина, Угорщина, Польща, Австрія, Нідерланди, Італія, Словаччина, Швейцарія [3].

Таблиця 2

*Обсяги ПІІ в регіони України**

млн. дол. США

Регіон	01.01.07	01.01.08	01.01.09	Місце області в загальному рейтингу
Автономна Республіка Крим	577,0	726,2	637,6	9
Вінницька	108,3	145,1	161,3	19
Волинська	272,4	397,0	388,7	12
Дніпропетровська	2361,3	2924,2	2667,3	2
Донецька	905,9	1406,8	1508,8	4
Житомирська	122,9	173,6	181,3	16
Закарпатська	295,0	345,3	355,8	13
Запорізька	606,5	698,4	835,6	8
Івано-Франківська	183,5	385,1	480,8	11
Київська	871,4	1078,5	1301,2	5
Кіровоградська	52,3	55,5	63,0	25
Луганська	284,3	309,2	336,1	14
Львівська	515,0	841,4	930,7	7
Миколаївська	113,0	184,2	151,8	21
Одеська	718,7	892,1	991,5	6
Полтавська	315,8	363,0	511,5	10
Рівненська	112,6	247,1	272,1	15
Сумська	156,7	181,0	159,1	20
Тернопільська	45,0	51,0	58,7	27
Харківська	983,6	1281,9	1599,4	3
Херсонська	109,7	155,6	171,4	18
Хмельницька	92,2	129,0	137,3	23
Черкаська	116,3	174,9	177,2	17
Чернівецька	36,8	51,2	60,1	26
Чернігівська	81,5	88,6	94,4	24
м. Київ	5881,9	9496,7	13321,5	1
м. Севастополь	126,3	145,6	141,8	22

* Розраховано згідно з даними Державного комітету статистики України

Іноземний капітал залучається в різні сфери господарювання, але найбільші обсяги спрямовуються в промисловість. Залучення іноземних інвестицій у промисловість дозволило створити нові виробництва, здійснити реконструкцію та модернізацію діючих, підвищити конкурентоспроможність власної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках, поліпшити ситуацію на ринку праці за рахунок створення на промислових підприємствах нових робочих місць. Найбільше інвестицій вкладено у промислові підприємства, а саме машинобудування. У 2008 році обсяг

реалізованої продукції підприємств з іноземними інвестиціями становив **4929663,9** тис. грн., що становить **70,5%** від загального обсягу реалізованої промислової продукції області.

Машинобудівний комплекс займає вагоме місце в промисловості як України, так і Закарпатської області. Він вирізняється серед інших галузей високою наукоємністю та низькою ресурсоемністю, що надає йому низку конкурентних переваг порівняно з сировинно-переробними галузями промисловості і сприяє швидшому розвитку.

У **2009** році машинобудування залишається основним видом промислової діяльності. Нарощування обсягів виробництва передбачається за рахунок розширення виробництва автомобілів на ЗАТ „Єврокар”, побутових електронних виробів фірмою “Джейбіл С.Ю.А.”, виробництва схемних джгутів для автомобілів ТОВ “Ядзакі Україна”, розширення співпраці ЗАТ “Берегівський радіозавод” з фірмою “Leat” з виробництва автомобільних джгутів “Ford” та з фірмою “Флекстронікс Інтернаціонал” з виробництва електронних плат до принтерів фірми “Epson”, ВАТ “Мукачівський завод “Точприлад”, ТОВ “Флекстронікс” (м. Мукачеве), ТОВ “Аутомotive-Україна”(м. Виноградів).

Хоча ми бачимо динаміку зростання обсягів інвестицій, в промисловості України зберігаються стійкі системні диспропорції, які суттєво обмежують перспективи її зростання в довгостроковому періоді, формують значні ризики та обмеження для зміцнення конкурентоспроможності економіки України. Отже, тенденції в інвестиційній сфері **2008** року слід вважати критичними для майбутнього зростання промисловості. Падіння динаміки промислових інвестицій не сприяє поліпшенню конкурентних позицій українських підприємств та вдосконаленню структури економіки в цілому й промислового виробництва зокрема. Але водночас з серпня **2008** року в промисловості України набули розвитку негативні тенденції, які у вересні-листопаді доповнилися уповільненням темпів економічного зростання та спадом у промисловості, різким посиленням нестабільності валютного ринку, погіршенням стабільності на ринку банківських кредитів та депозитів, наростанням негативних очікувань суб’єктів ринку. Негативні тенденції поширилися й на інші сектори економіки.

Для подолання кризи будуть потрібні масштабні інвестиції в

модернізацію української економіки, зростання продуктивності праці, підвищення конкурентоспроможності українських виробників, а також суттєве посилення ролі внутрішнього ринку у споживанні товарів українського виробництва. Україна має унікальні можливості і потенціал. Аби їх реалізувати, слід перейти до інноваційної моделі розвитку економіки.

Список використаних джерел:

1. Боровецькі Р. Трансформація підприємств в умовах нової економіки // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2008. – №4. – С.32-39.
2. Феєр О.В. Інвестиційна діяльність як один з чинників стабілізації економіки країни // Вісник Львівського державного аграрного університету. – 2008. – №15. – С.155-160.
3. [Електронний ресурс]. – Доступ. – <http://www.stat.uz.ua>.
4. [Електронний ресурс]. – Доступ. – <http://www.ukrstat.gov.ua>.